

СУФІКСАЦІЯ ВАРІАНТІВ ВЛАСНИХ ІМЕН ТА АПЕЛЯТИВІВ У ГОВІРКАХ ВОЛИНСЬКОГО ПОЛІССЯ

У статті проаналізовано варіанти власних імен Волинського Полісся, утворені за допомогою суфіксації, та здійснено їх порівняння з апелятивами.

Ключові слова: суфіксація, варіанти власних імен, апелятиви.

Суфіксація – один із найдавніших способів творення як апелятивів, так і варіантів власних особових імен, зокрема додаванням суфіксів до повного імені. Така деривація поширена серед жителів усіх регіонів України. Один і той самий афікс може бути вжитий і серед загальних назв, і серед антропонімів, інший – лише в апелятивах або лише в онімах. Темою нашого повідомлення є словотворчі суфікси, за допомогою яких утворені і розмовні варіанти власних особових імен, і загальні іменники.

Зауважимо, що характерною особливістю словотворення варіантів особових імен є те, що суфікси можуть бути додані як до повних, так і до усічених особових імен. Як слушно зауважує І. І. Ковалик, “у цьому виявляється своєрідна характерна відмінність цих форм імен від форм загальних назв, у яких послідовно збережена одна й та ж вихідна словотворча повна (не скорочена) основа” [2, 306]. Тому у дослідженні аналізуємо суфіксацію варіантів імен, утворених від повних основ, проводячи паралелі із творенням апелятивів у волинсько-поліських говірках (приклади десубстантивів узяті з монографії Г. Л. Аркушина “Іменний словотвір західнополіського говору” [1]).

Суфікси, за допомогою яких утворені чоловічі варіанти імен

та апелятиви

-’ак-а: *Васил’ака* (Сдл, СтЧр), *Іван’ака* (Брж, Чрв). Непродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів ч.р. на *-ак-а* виявлено продуктивний тип назв осіб із негативною ознакою та назв конкретних предметів

(*брехун'ака, скупинд'ака*), малопродуктивний тип назв тварин, знарядь праці (*кон'ака, нож'ака*) [1, 46–47].

-ан: *Андр'ій'ан* || *Гандр'ій'ан* < Андрій (Кст, Стр, Сфн), *Горд'ій'ан* (Стр), *Дмитр'ій'ан* (МГл). Непродуктивний тип. Серед апелятивів виявлено з цим суфіксом теж непродуктивний тип: *брат'ан, друг'ан, каж'ан* [1, 41].

-ас': *Микол'ас'* (Глз), *Петр'ас'* (Мщн). Непродуктивний тип. Серед апелятивів виявлено малопродуктивний тип – назв свояків. Цей суфікс кваліфікують як уніфікс (*кум'ас'*) [1, 63].

-аш: *Лук'аш* (усі н.п.). Зафіксовано тільки один дереват серед варіантів імен, а серед апелятивів – непродуктивний тип субстантивів: *дом'аш* ‘той, хто знаходиться вдома’, *алк'аш* ‘алкоголік’ [1, 73].

-ен'к-о: *Борис'ен'ко* (Ккл), *Васил'ен'ко* (Гдм), *Іван'ен'ко* (Мщн), *Мирон'ен'ко* (Мщн), *Назар'ен'ко* (Лбн). Малопродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів на *-ен'к-о* виявлено теж малопродуктивні типи, що позначають назв осіб та істот (*б'атен'ко, конич'ейко*) [1, 87].

-ец' (-ец): *Адам'ец'* || *Ада'мец'* || *Гадам'ец'* (Двж, Кзл, Кмн, МЯб, Рзн, Рдк), *Вихтор'ец'* (Брс, Дмш, Лпн), *Іван'ец'* || *Й'ван'ец'* (Бдк, Двж, Згр, Лшн, Рдн), *Й'аков'ец'* (Крп, Чрв), *Й'осип'ец'* (Нвк), *Макар'ец'* (Брв, Грз, Ддв, Рзн), *Максим'ец'* || *Макс'имец'* (Грд, Крп, Слн), *Микол'айец'* (Зчр), *Мук'й'ец'* < Мокій (Брс), *Нагум'ец'* (Глз, Кмн, Трн), *Остан'ец'* (Двж), *Пилип'ец'* (Глз, Лшн), *Прокоп'ец'* (Грд), *Сахар'ец'* (Брж), *Се'мен'ец'* (Лшн), *Трохим'ец'* (Брз, Грд, Крп, Чмр). Продуктивний словотвірний тип при творенні варіантів імен. Серед апелятивів ч. р. на *-ец'* виявлено три словотвірні типи: високопродуктивний назв осіб за різними ознаками (*украї'инец', вол'енец'*), продуктивний назв конкретних предметів (*корч'ец', холод'ец'*) і малопродуктивний назв тварин (*бедр'ец', гороб'ец', куроп'ец'*) [1, 90–91].

-ечк-о: *Васил'ечко* (Клб, Трн), *Даніл'ечко* (Мщн), *Іван'ечко* (Мщн), *Макар'ечко* (Мщн), *Михайл'ечко* (Мщн), *Серг'й'ечко* (Хцн). Малопродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів ч.р. на *-ечк-о* виявлено непродуктивний словотвірний тип назв осіб: *б'атечко, д'адечко* [1, 94].

-ечок (-ек + -ок): *Васі́лечок* (МГл, Трн). Непродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів на *-ечок* виявлено малопродуктивний тип предметних назв: *мише́чок, плуже́чок, стоже́чок* [1, 95].

-ик (-ік): *Васі́лик* || *Васе́лик, Тара́сик* (у багатьох н.пп.); в окремих н.пп.: *Гадамучік* < Гадамук (Лхв), *Дані́лик* (Мщн), *Дмі́трик* (Зрч, Ктв, Стн, Сфн, Угр, Чрс), *Заха́рик* (Грдщ), *Іва́ник* (Угр, Цмн), *Ка́рпик* (Грд, Двж, Згр, Крс, МГл, Слн), *Ку́з'мик* (ВЯб, Грм, Клб), *Лука́шик* (Кмр, Кпл, Лвл), *Мака́рик* (Двж), *Мико́лик* (Стр), *Дмі́трик* (МГл, Мрв, Ств), *Миха́йлик* || *Миха́лик* (Гдм, Крп, Лпн, Мщн, Омл, Стр), *Нагу́мик* (Стр), *Па́влик* (у багатьох н.пп.), *Пе́трик* (у багатьох н.пп.), *Петру́сик* (Стр), *Пилі́пик* (Омл), *Хо́мик* (ВГл, Глз); пор. *Андрон'ік* < Андрон (Гдм, Сфн), *Гнату́с'ік* (Кмр), *Зо́т'ік* (Ост), *Ка́рп'ік* (МГл, Сфн), *Па́вл'ік* (Дбр, Мдн, Срх, Чрв, Чрс). Високопродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів виявлено демінутивний суфікс *-ик* із такими словотвірними типами: висопродуктивний назв предметів (*ко́ржик, ло́бик, сто́лик*), продуктивний назв осіб, тварин (*бра́тик, коса́рик, ко́ник, ко́тик*), непродуктивний назв осіб за якоюсь ознакою (*дра́нтик, ко́мик, ро́дик*) [1, 98–100].

-ил-о: *Адамі́ло* (Грдщ), *Дмитрі́ло* (Чрн), *Івані́ло* || *Йв́аніло* (Слн, Стр, Угр), *Петрі́л* || *Питрі́ло* (Глз, Змс, МВд, Стр, Чрн), *Романі́ло* (Клк), *Степані́ло* (Рдн), *Тарасі́ло* (ВГл, Слн). Непродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів ч.р. на *-ак-а* виявлено апелятиви малопродуктивного типу назв осіб зі зневажливим відтінком: *д'ат'чі́ло, вергі́ло* ‘здоровань’, *дурі́ло* [1, 102].

-ин-а: *Гадамчі́на* (Слт), *Василі́на* (Стр, Угр), *Степані́на* (Стр, Пдц). Непродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів виявлено високопродуктивний тип назв знарядь та продуктивний тип назв осіб: *запалчі́на* ‘сірник’, *шафі́на* ‘мисник’, *сироті́на* та ін. [1, 106].

-ис'к-о (-иск-о): *Василі́с'ко* || *Васі́лис'ко, Іва́нис'ко* || *Йв́аніс'ко* || *Йв́аніс'ко* (у багатьох н.пп.); в окремих н.пп.: *Адамі́с'ко* || *Гада́мис'ко* (Змс, Мщн, Слн), *Анто́нис'ко* (Мщн), *Вариго́нис'ко* < Іларіон (Лпн), *Гарасі́мис'ко*

(Крсн, Лшн), *Даніліс'ко* (Мщн), *Йакубіс'ко* < Якуб (Чвн), *Йухіміс'ко* || *Йух'іміс'ко* (Крсн, Стр), *Мака́рис'ко* || *Мака́ріс'ко* (Двж, Мщн), *Микола́йіс'ко* (Слн), *Миро́ніс'ко* (Мщн), *Миха́ліс'ко* (Мщн), *Нагу́міс'ко* < Наум (Трн), *Наза́рис'ко* (Мщн), *О'хрі́міс'ко* (Клб), *Павлі́с'ко* (Кст, НРд, Прлц, Стр), *Петрі́с'ко* || *Пётріс'ко* (Зрч, Лпн, Слн, Ств, Чрн), *Пили́піс'ко* || *Пилі́піс'ко* (Мщн, Омл), *Рома́ніс'ко* || *Романі́с'ко* (Угр), *Серг'ійіс'ко* (Трн), *Степа́ніс'ко* (Бхв), *Тара́сіс'ко* (Слн); *Івані́ско* (Рдж), *Ничи́пу́риско* (МГл), *Рома́ніс'ко* || *Романі́с'ко* (Угр), *Саха́риско* (Грдж), *Трохиме́"с'ко* (Брз). Високопродуктивний словотвірний тип при творенні варіантів імен. Апелятиви на *-ис'к-о* || *-иск-о* мають декілька словотвірних типів: високопродуктивний назв осіб та великих конкретних предметів (*діді́сько*, *кумі́сько*), продуктивний назв тварин (*барані́с'ко*, *кабані́с'ко*, *собачі́с'ко*), малопродуктивний тип абстрактних назв (*морозі́с'ко*, *вітри́ско*) [1, 120–121].

-ичок (-ик + -ок): *Андр'ї́ччик* < Андрійко (Трн), *Іва́ничок* (Мщн), *Мака́риччик* (Мщн), *Микола́йччик* < Миколайко (Трн), *Миха́йличок* (Бхв, Мщн), *Па́вличок* (Брз, Злзн, МГл, Омл, Угр), *Пётричок* (Бхв, Брз, Клп, Мщн, Трн). Продуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів ч.р. на *-ичок* виявлено продуктивний тип пестливих назв конкретних предметів (*во́зичок*, *ко́шичок*, *сто́впчичок*), малопродуктивний тип зменшено-пестливих назв тварин (*во́ўчичок*, *за́йчичок*, *ко́тичок*), непродуктивний тип назв осіб (*хло́пчичок*, *бра́тичок*) [Аркушин 2004, 132].

-ишче (-ішч-е): *Василі́ишче* (у багатьох н.пп.), *Горд'ї́ишче* (Стр), *Дмитрі́ишче* (Чрн), *Іва́нишче* || *Йвані́ишче* (МВд, Стр, Трн), *Йакові́ишче* (Мщн), *Наза́ришче* (Мщн, Чмр), *Нау́мишче* (Стр), *Оста́пишче* (Трн), *Петрі́ишче* (МВд, Стр, Чрн), *Пили́піишче* (Мщн), *Степа́нишче* (МВд), *Хвидо́тишче* (МВд). Продуктивне творення варіантів імен. Зауважимо, що серед апелятивів на *-ишч-е* виявлено три словотвірні типи: високопродуктивний назв предметів, що виділяються своїми розмірами серед однорідних (*сто́ліишче*, *хати́ишче*, *цибу́ліишче*), продуктивний назв полів із зерновими культурами, локативних назв із різною мотивацією (*в'ї́всишче*, *двори́ишче*, *попелі́ишче*),

малопродуктивний зневажливих назв осіб (*приймачішче, синішче, хлопчішче*), непродуктивний назв тварин (*зв'ірішче, кабанішче*) [1, 134–135].

-к-о: *Андр'їко* || *Гандрійко* || *Гандр'їко* || *Андр'їко, Іванко* || *Іванко* || *Іванко* || *Йіванко* || *Йіванко* || *Йіван'ко, Левко* || *Левко* < Лев (у всіх н.пп.); *Ада́мко* || *Гадáмко, Бори́ско* || *Бориско́, Васи́л'ко* || *Васил'ко́* || *Васе́л'ко, Г'їл'ко́* || *Г'їл'ко* || *Ге́л'ко* < Ілля, *Даві́дко, Дани́лко, Заха́рко* || *Саха́рко, Іл'ко́* || *Г'їл'ко́, Макси́мко* || *Макс'е́мко, Михáлко* || *М'їхáлко* || *Мехáлко, Ничі́порко* || *Ничипо́рко* || *Никипо́рко* || *Нит'іпо́рко, Павéлко* || *Пáвелко, Пили́пко, Семéнко* || *Сем'інко, Се"рг'е́йко* || *Серг'їко* || *Сирг'їко, Степа́нко* || *Стипáнко, Трохи́мко* || *Трохе́мко* || *Трох'е́мко* || *Трофи́мко* (у багатьох н.пп.); в окремих н.пп.: *Анто́нко* || *Ант'інко* (Бдч, Сдл, Угр), *Арсéн'ко* || *Арце́н'ко* (Брв, Грз, Рдн, Чрв), *Архи́пко* (Вос), *Гаври́лко* || *Гаври́л'ко* (Кмр, Нвс, Сдл, Стн), *Гераси́мко* || *Герасе́мко* || *Гарас'е́мко* (Брж, ВЯб, Глз, Крп, Сдл, Чрв), *Горд'їко* || *Гуд'е́йко* || *Гурде́йко* < Гордій (ВГл, Клк, Лпн, Стр), *Густі́мко* (Сфн), *Демі́дко* (Бдк, Грд, Згр, Клк), *Демн'áнко* (Бдк, Глз, Мрв, Рдк, Трс), *Дені́ско* || *Дені́шко* (Брж, Грдк, Жрв, Ктв, Мщн (*Дені́шко*), Прлц, Рдн, Трс, Чрв), *Дмі́трик* (Ств), *Зо́симко* (Глз), *Ігна́с'ко* (Ярм), *Йо́сипко* || *Йосипко́* (Длс, Кмр, Крс, Лхв, Окн, Пдк), *Йухи́мко* || *Йух'і́мко* (Глз, Нчг, Пдг, Рдн, Стр, Трс), *Кири́лко* (Бдч, Бшл, Зрч, Ктв, Мос, Нчг), *Корн'їко* || *Корн'е́йко* (Глз, Длс, Прл), *Куз'у́мка* < Кузьма (Ств), *Мака́рко* (ВЯб, Кмр, Свр), *Матв'їко* || *Матв'е́йко* (Грн, Двж, Жрн, Клк, МЯб, Окн, Прлц), *Мико́л'ко* (Глз), *Микола́йко* (Брс, Грм, Зрд, Прх), *Миро́нко* (Жрн, ЛВл, Мщн), *Митрофа́нко* (ВГл), *Мус'їко* || *Мус'е́йко* (ВГл, Грд, Лбз, Рзн, Чрс), *Нагу́мко* (Стр), *Наза́рко* (Брв, Брз, ВГл, Грз, Прлц, Рдн), *Нау́мко* (Прлц), *Овд'їко* || *Гавде́йко* (Глз, Кст), *Оле"кс'їко* || *Голекс'їко* (Бхв, Кмн, Кст, Мрв, Свр, Слн), *Олеши"ко* < Олег (Клк), *Омел'áнко* (Грд, Крс, Угр), *Онопрі́йко* (ВГл), *Оста́нко* (Мрв), *Павлу́с'ко* (Стр), *Пана́ско* || *Гопана́ско* (Бдк, Зрч, Кзл, Кмр, Рдк), *Петру́н'ко* (Бхв, Мщн), *Петру́с'ко* (Жбк, Мщн), *Пилипе́йко* < Пилипей (ВЯб, Окн), *Пили́пко* || *Пилипко́* (Длс, ЛВл, Омл, Ств), *Прокóпко* < Прокіп (Бшл, Глз, Прл), *Ромáнко* (Бхв, Грд, Длс, Кмр, Лбз, Лхв, Свр, Ярм),

Савко || *Сáвко* (Глз, Пдг, Стр), *Свири́дко* (ВГл, Глз), *Солове́йко* < Сильвестр (Бдч), *Тара́ско* (Нчг), *Фаде́йко* (ВГл), *Федурко́* || *Хведорко* || *Хвед'ірко* || *Хвиду́рко* || *Хвиді́рко* < Федір (Ввч, Кпл, Крп, Лпн). Висопродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів ч.р. на *-к-о* виявлено два словотвірні типи – продуктивний назв осіб (*та́тко, сінко, братко́, свéкорко*) і непродуктивний назв інших істот (*бу́с'ко, солове́йко*) [1, 160–162].

-ок: *Васил'ок* (у багатьох н.пп., Стр “коли малий”), *Гнаток* (Глз, Клк), *Давидок* (Ддв). Непродуктивне творення варіантів імен. Апелятиви з цим суфіксом творять декілька словотвірних типів: високопродуктивний назв конкретних предметів (*бу́бл'ашок, дручо́к, чолов'ічок*), продуктивний тип назв осіб, тварин, знарядь праці та різних пристосувань (*браток, д'ідок, вовчо́к, млинóк*) і малопродуктивний назв різних мір (*кусо́к, пучо́к, кавáлок*) [1, 191–192].

-он'к-о: *Ада́мон'ко* (Мщн), *Борісон'ко* (Гдм), *Данілон'ко* (Мщн), *Дмі́трон'ко* (Гдм), *Миха́йлон'ко* (Гдм), *Тара́сон'ко* (Грм). Малопродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів ч.р. на *-он'к-о* виявлено продуктивний словотвірний тип назв осіб за різними ознаками (*д'ідойко, синóн'ко, та́тон'ко*) [1, 196].

-очк-о (-ок + -к-о): *Денісочко* (Мщн), *Заха́рочко* (Клк), *Лéвочко* (Клк, Стн, Стр, Угр), *Мартіно́чко* (Мщн), *Михáлочко* (Сфн), *Па́влочко* (Нбр), *Пили́почко* (Мщн), *Са́вочко* (Брв, Стр). Продуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів ч.р. на *-очк-о* виявлено малопродуктивний тип осіб чоловічого та середнього роду (*д'адечко, та́точко*) [1, 201].

-очок (-ок + -ок): *Іванóчок* (Трн). Непродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів ч.р. на *-очок* виявлено два словотвірні типи: малопродуктивний предметних назв (*ку́бочок, па́сочок, садóчок*), непродуктивний назв осіб та тварин (*братóчок, д'ідóчок, бичóчок*) і непродуктивний абстрактних назв (*годóчок, рочóчок* ‘рік’) [1, 201].

-ук (-'ук): *Гаврил'ук* (Рдн), *Гадам'ук* (Лхв), *Горд'ій'ук* (Стр), *Макар'ук* (Чвн), *Павл'ук* (Крп, МГл, Трн, Чвн). Малопродуктивний тип у творенні

варіантів імен. Виявлено апелятиви високопродуктивного типу назв тварин (*вепру́к, вовчу́к, йожу́к*), продуктивний тип назв осіб, предметних назв (*дит'у́к, сирот'у́к, багн'у́к, в'івс'у́к, масл'у́к*) [1, 208–209].

-ун: *Васил'ку́н* < Василько (Глз, Лшн), *Павлу́н* (Клб, Слн). Непродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів на *-ун* є два словотвірні типи: продуктивний назв осіб, що мотивовані певною ознакою, та предметних назв (*бат'ку́н, карачу́н, чебру́н*), малопродуктивний назв тварин (*слизу́н, ширшу́н*) [1, 212–213].

-ун': *Петру́н'* || *Пи^етру́н'* (у багатьох н.пп.), *Павлу́н'* (Клк, Крсн). Непродуктивний тип. Серед апелятивів виявлено з цим суфіксом теж непродуктивний тип (назви осіб чоловічої статі): *діду́н'* || *диду́н', тату́н'* [1, 213].

-ун'-а: *Павлу́н'а* (Клп), *Петру́н'а* (Лпн), *Роман'у́н'а* (МГл). Непродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів виявлено іменник ч.р. на позначення особи: *д'іду́н'а* [1, 214].

-ун'-о (-'ун'-о): *Пау́лу́н'о, Пе^етру́н'о* (у багатьох н.пп.); в окремих н.пп.: *Адаму́н'о* (Грдщ, Мщн), *Арх'іну́н'о* (СтПд), *Виктору́н'о* (Кмр), *Йакову́н'о* (Мщн), *Йосипу́н'о* (Кмр, Нчг, Нвк), *Карпу́н'о* (ВЯб), *Леву́н'о* (Кмр), *Миколу́н'о* (Чвн), *Михайлу́н'о* (Мщн), *Назару́н'о* (Мщн), *Пилипу́н'о* < Пилипцьо (Мщн, Омл), *Тарасу́н'о* (Кмр). Продуктивний тип. Серед апелятивів виявлено теж продуктивний тип назв осіб чоловічої статі (*бат'у́н'о, з'ат'у́н'о, свату́н'о, сину́н'о*) [1, 215].

-ур-а: *Симин'у́ра* < Семен (Ств). Непродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів виявлено два словотвірні типи: непродуктивний тип назв а) осіб зі значенням збільшеності і часто презирливості (*д'іду́ра, д'ад'у́ра, н'імчу́ра, кацап'у́ра*), б) анатомічних назв (*нос'у́ра, хвост'у́ра*); малопродуктивний назв тварин із відтінком збільшеності (*вовчу́ра, кабан'у́ра, биц'у́ра*) [1, 217].

-ус' (-'ус'): *Петру́с'* || *Питру́с'* (усі н.пп.); *Павлу́с'* || *Павл'ус'* (у багатьох н.пп.); в окремих н.пп.: *Адаму́с'* || *Адамус'* || *Гадамус'* (ВЯб, Грк), *Карпу́с'*

(Грм), *Леву́с'* (Двж, Кмр, Трн), *Макару́с'* (Мщн), *Михаїлу́с'* (Мщн). Продуктивне творення варіантів імен. А серед апелятивів виявлено малопродуктивний тип назв осіб зі значенням пестливості (*брату́с'*, *д'їду́с'*, *тату́с'*) [1, 219].

-ус'-о: *Михаїлу́с'о* (Мщн), *Павлу́с'о* (Чвн), *Петру́с'о* (Срх, Стр). Непродуктивний тип. Серед апелятивів виявлено з цим суфіксом теж непродуктивний тип: назв осіб (*д'їду́с'о*, *д'ад'у́с'о*, *тату́с'о*) [1, 220].

-ц'-о: *Іва́нц'о* || *Йва́нц'о*, *Мико́лц'о* || *Микол'ц'о* (у багатьох н.пп.); в окремих н.пп.: *Ада́мц'о* (Брж, Г-Лс, Мщн, Ост), *Андр'ї́ц'о* || *Андрій'ц'о* || *Гандр'ї́ц'о* (Брж, Змс, Клч, МВд, Ост), *Анто́нц'о* (Брж, Грд, Двж, МЯб, Чрв), *Архіп'ц'о* (Чрв), *Гарасі́м'ц'о* (Брж, Лшн), *Йаку́б'ц'о* < Якуб (Чвн), *Йо́сип'ц'о* (Крс), *Кири́л'ц'о* (Грн), *Марті́нц'о* (Пкщ), *Микола́йц'о* (Ктв, Угр, Чвн), *Миро́нц'о* (Брв, Грз, Двж), *Наза́рц'о* (Рдн), *Нау́мц'о* || *Нагу́мц'о* (МЯб, Пдк, Стр), *Пили́пц'о* (Грн, Мщн, Омл, Стн), *Рома́нц'о* (Рдн), *Семе́нц'о* (Лшн, Чрс), *Тара́сц'о* (МВд), *Трохі́мц'о* (Брж, Глз, Трн, Чрв, Чрн), *Хведу́рц'о* < Хведур (Грс). Високопродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів на *-ц'-о* виявлено зменшено-пестливі поодинокі утворення на позначення назв осіб (*ку́мц'о*, *тату́нц'о*) [1, 230].

-чик: *Ада́мчик* || *Гада́мчик*, *Іва́нчик* || *Йва́нчик*, *Мака́рчик* (у багатьох н.пп.); *Андр'ї́чик* || *Андре́йчик* (Жрв, Злс, Плч), *Анто́нчик* || *Ганто́нчик* (ВЯб, Ждч, Мщн, Слн), *Вавра́мчик* < Авраам (Лпн), *Варйо́нчик* < Іларіон (Кст), *Гаври́лчик* (Клк), *Герасі́мчик* (Кмр, Чмр), *Горд'ї́чик* (Стр), *Дані́лчик* (Мщн, Нсв), *Корн'ї́чик* (Брв), *Купр'ї́йанчик* (Ктв, МГл), *Левчик* (Ктв), *Максі́мчик* (Кмн), *Марті́нчик* (Мщн), *Матв'ї́чик* (Стр), *Микола́йчик* || *Микула́йчик* (Брв, Бхв, Грз, Мтл, Ств, Трн, Чвн “старший чоловік малого зросту”), *Микол'чик* (Глз, Стр), *Миро́нчик* (Брс, Клб, Ктв, МГл), *Наза́рчик* (Клк, Ктв, МГл, Скр), *Нау́мчик* || *Нагу́мчик* (Брв, Брз, Звз, Пдк, Стр, Угр), *Никиді́мчик* < Никодим (Брс), *Овд'ї́чик* (Кмр), *Олекс'ї́чик* (Бхв), *Охрі́мчик* (Окн), *Пили́пчик* (Грн, Мщн, Омл), *Пруко́пчик* || *Прук'є́пч'ик* (Бшл, Трс, Слн), *Са́вчик* (МГл), *Саха́рчик* (Угр), *Семе́нчик* (Бхв, Грм, Кмр, Чвн), *Степа́нчик* (Брв, Бхв, Грз,

Мщн, Рдн, Угр, Чрв), *Филимóнчик* (Грдщ). Високопродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів ч.р. на *-чик* виявлено такі словотвірні типи: продуктивний предметних назв (*кус'інчик, миз'інчик, циг'анчик*), малопродуктивний назв осіб, предметних локативних назв (*хлопчик, г'айчик, гор'удчик, наз'урчик, сл'ойчик*), непродуктивний назв істот (*ка'рпчик, са'мчик*) [1, 232].

Отже, для творення чоловічих варіантів імен та апелятивів використано 29 суфіксів: *-'ак-а, -ан, -ас', -аш, -ен'к-о, -ец' (-ец), -ечк-о, -ечок, -ик, -ил-о, -ин-а, -ис'к-о, -ичок, -ище, -к-о, -ок, -он'к-о, -очк-о, -очок, -ук, -ун, -ун', -ун'-а, -ун'-о, -ур-а, -ус', -ус'-о, -ц'-о, -чик*, що додані до повної твірної основи. Вони творять такі словотвірні типи варіантів імен: високопродуктивні – 6, продуктивних – 6, малопродуктивних – 5, непродуктивних – 12.

Серед апелятивів словотвірних типів значно більше, з них високопродуктивних – 6, продуктивних – 14, малопродуктивних – 13, непродуктивних – 12.

*Суфікси, за допомогою яких утворені жіночі варіанти імен
та апелятиви*

-ечк-а: *Мар'ійечка* (Дрн, Трн). Непродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів ж.р. на *-ечк-а* виявлено три словотвірні типи: продуктивний предметних назв (*под'ушечка, р'учечка*), малопродуктивний назв осіб (*до'нечка, вну'чечка*) і непродуктивний назв істот (*ка'чечка, к'ішечка, пта'шечка*) [1, 93–94].

-ин-а: *Тит'аніна* < Тетяна (Дрн). Непродуктивне творення варіантів імен. Але виявлено продуктивний словотвірний тип збірних назв (дерев) (*ол'ш'іна, сосніна, хвой'іна*) та назв м'яса (*гусин'а, свин'іна*), непродуктивний тип назв осіб жіночої статі (*друж'іна, д'а'дина*) [1, 107, 109].

-ис'к-о: *Вар'арис'ко* (Мщн), *Матру'нис'ко* (Лпн), *Н'інис'ко* (Угр), *Секл'етис'ко* (Грд), *Тет'анис'ко* (Г-Лс, Лпн, Трн). Малопродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів ж.р. на *-ис'к-о* виявлено два словотвірні

типи: високопродуктивний назв осіб (*бабіс'ко, д'івуліс'ко, матис'ко*) та конкретних предметів (*хатіс'ко, бурачіс'ко*), продуктивний назв тварин (*коровис'ко, сучис'ко*) [1, 121].

-ичк-а (-ічк-а): *Ган:ічка* (Дрн), *Мар'ійічка* (НРД), *Тéклічка* (Угр, Чрв).
Непродуктивне творення варіантів імен. А серед апелятивів виявлено такі словотвірні типи: продуктивний предметних назв (*водічка, копійчка, пшеничка, травічка*), малопродуктивний пестливих назв тварин (*б'елічка, горобічка, телічка*), непродуктивний пестливих назв осіб (*молодічка, сестрічка*) [1, 131].

-ишч-е: *Варв́аришче* (Мщн), *Н'інишче* (Угр), *Тет'́анишче* (Угр).
Непродуктивне творення варіантів імен. Виявлено апелятиви високопродуктивного типу назв окремих предметів: *бóчишче, гладішче, травішче, хатішче*; малопродуктивний тип згрубіло-зневажливих назв людей (*бабішче*) [1, 135].

-к-а: *В'ерка* || *В'ірка* || *Вірка* (усі н.пп., Ждч “образливо”), *Йéвка, Мар'ійка* || *Марійка, Натáлка* (усі н.пп.); *Васил'інка, Галінка* || *Гал'інка, Зóйка, Й́арінка, Катерінка, Кулінка* || *Кул'інка* < *Килина, Лес'ка, Марінка, Мотру́н'ка* || *Мотру́нка* || *Матру́нка* || *Мутру́нка, Оксén'ка* || *Гоксén'ка* || *Уксánка, Олénка* || *Ол'énка* || *Го'лénка* || *Вол'énка, Серафíмка* || *Сарахві́нк* || *Сараф'інка* < *Серафима, Тет'́анка* || *Тат'́анка* || *Тит'́анка* || *Тат'énка, Ул'ánка* || *Гул'ánка* || *Ул'énка* || *Вл'ánка* || *Ол'ánка* < *Уляна, Устíмка* || *Густíмка* || *Густíн'ка* || *Густémка* < *Устина, Тамáрка, Федóрка* || *Фиді́рка* || *Хведóрка* || *Хвиді́рка, Харитíнка* || *Хартíнка* (у багатьох н.пп.); в окремих н.пп.: *Антон'інка* (Стр), *Варв́арка* (Глз, Мдн, Рдн, Срх), *В'еру́н'ка* || *В'іру́н'ка* (Рдн, Срх), *Горі́нка* < *Орина* (Трс), *Дар'ійка* < *Дарія* (Гдм), *Дарénка* (Пглн), *Й́ивгén'ка* (Ств), *Й́устíн'ка* < *Устина* (Лхв, Угр), *Кал'інка* (Лхв), *Лук'ійка* (Пглн), *Марйáнка* (Грн), *Марфúтка* < *Марфута* < *Марфа* (Злз), *Марфúшка* < *Марфуша* (Злз), *Оріс'ка* || *Орішка* < *Орися* (Грм, Кмр, Лшн, Прл), *Павл'інка* (Брс, ВОс, ВЯб, МОс, Окн, Рзн, Тлч), *Секлétка* || *Секл'ítка* || *Синкл'ítка* (Зрд, Лбз, Лхв, Пдк), *Солом'ійка* (Брв, Грз, Озр), *Соф'ійка* || *Сохві́йка* (Брв,

Брж, Бшл, Грк, Крп, Ост, Чрв), *Степан'інка* (Сфн), *Ул'ітка* < Улита (Клб), *Гул'ітка* < Улита (Клб, Лпн), *Христ'інка* (Кпл, Прл). Високопродуктивний тип. Серед апелятивів виявлено з цим суфіксом теж високопродуктивний тип: *д'он'ка, он'чка, м'атка, д'їучинка, дит'інка, сестр'ичка, ба'бка* [1, 153].

-он'к-а: *Варв'арон'ка* (Мшн), *Й'евон'ка* (Злз). Непродуктивне творення варіантів імен. Виявлено такі словотвірні типи апелятивів: продуктивний назв осіб (*ма'мон'ка, с'естрон'ка, гол'убон'ка*); продуктивний тип предметних назв (*гол'овон'ка, сп'інон'ка, ха'тон'ка*); малопродуктивний тип назв тварин (*кор'овон'ка, р'ібон'ка*); непродуктивний тип абстрактних та інших назв (*досадон'ка, погодон'ка, роботон'ка*). [Арк., 194–195].

-ос'-а: *Март'ос'а* (Ддв). Непродуктивний тип. Серед апелятивів виявлено з цим суфіксом теж непродуктивний тип із відтінком пестливості: *госп'ос'а* ‘господиня’ [1, 197].

-ох-а: *Март'оха* (у багатьох н.пп.), *Н'іноха* (Угр), *Оксан'оха* (МВд), *Тамар'оха* (Лпн). Малопродуктивне творення варіантів імен. А серед апелятивів виявлено такі словотвірні типи: продуктивний назв осіб (*баб'оха, д'ів'оха, матер'оха*), малопродуктивний назв конкретних предметів (*лис'оха, пал'оха, шал'оха*), непродуктивний тип назв тварин, локативних назв (*криж'оха, пар'оха*) [1, 198–199].

-очк-а: *Г'ан:очка* (у всіх н.пп.); *В'єрочка* || *В'ірочка, Гал'іночка* || *Гал'іночка, Й'євочка, Ма'рточка, Ма'рфочка* || *Ма'рхвочка* < Марфа, *Тамар'очка, Тет'аночка* (у багатьох н.пп.); в окремих н.пп.: *Д'омночка* || *Д'імночка* (Брз, Клк, ЛВл), *Й'ар'іночка* (Бхв, Трн, Чрн), *Катир'іночка* (МВд), *Марф'уточка* < Марфута (Злз), *Н'іночка* (Брз), *Гол'єночка* || *Ол'єночка* (Крп, Прл), *Солом'єйочка* (Сфн), *Т'єкл'очка* (Злс, Лбз, Слн, Стр, Сфн, Кпл “як молода була”), *Ул'аночка* (Клб), *Фед'орочка* (Сдл). Високопродуктивне творення варіантів імен. Виявлено апелятиви таких словотвірних типів: високопродуктивний предметних назв (*гол'овочка, к'урочка, н'ожочка, сп'іночка*), продуктивний назв осіб із пестливим відтінком (*ба'бочка,*

ма́мочка, нев'істочка), малопродуктивний назв молодих тварин (*з'усочка, к'урочка, свіночка*) [1, 199–200].

-ул'-а: *Ган:у́л'а* (МГл), *Мархв'ул'а* (ЛВл), *Н'ін'ул'а* (Бшл, Гдм, Клб, Крс, Плч). Непродуктивний тип. Серед апелятивів ж.р. на *-ул'-а* виявлено два словотвірні типи – малопродуктивний назв осіб (*бабу́л'а, маму́л'а*), непродуктивний назв осіб зі зневажливим відтінком (*д'іву́л'а, йазіку́л'а*) [Арк., 211].

-ун'-а: *В'ір'ун'а* || *В'ер'ун'а* (у багатьох н.пп.), *Йев'ун'а* (Бдк, Згр, Кмр), *Йівц'ун'а* < Євка (Чрс), *Март'ун'а* (Мрв, Мщн), *Текл'ун'а* (ЛВл, Пдк, Сдл, Слн). Малопродуктивне творення варіантів імен. Виявлено апелятиви продуктивного типу із суфіксом *-ун'-а* вживані для називання осіб за родинними зв'язками і за зовнішньою ознакою (*бабу́н'а, маму́н'а, красу́н'а*), непродуктивний тип предметних назв (*хату́н'а*) [1, 214].

-ун'к-а: *Т'екл'ун'ка* (Грн). Непродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів ж.р. на *-ун'к-а* виявлено малопродуктивний тип: *ба́бун'ка, се́струн'ка, ма́мун'ка, нив'істун'ка* [1, 215].

-ус'-а: *Ган:у́с'а* (у багатьох н.пп.); в окремих н.пп.: *В'ір'ус'а* || *В'ер'ус'а* (Длс, Звт, Ктв, МВд, Прх, Рдн), *Йев'ус'а* (Злз, Трс), *Март'ус'а* (Брв), *Оксан'ус'а* (Трс), *Тамар'ус'а* (Прлц), *Текл'ус'а* (Грк). Продуктивне творення варіантів імен. Виявлено апелятиви непродуктивного типу назв осіб жіночої статі (*бабу́с'а, маму́с'а, мату́с'а*) [1, 219].

-ух-а: *В'ер'уха* (МВд, Стн, СтПд), *Йев'уха* (Длс), *Н'ін'уха* (Угр). Непродуктивне творення варіантів імен. Апелятиви із цим суфіксом творять два словотвірні типи: продуктивний назв осіб жіночої статі (*молоду́ха, систру́ха*), непродуктивний назв жінок, утворений від чоловічих найменувань та назви самок (*бриху́ха, свекру́ха, тетеру́ха*) [1, 221–222].

-ухн-а: *В'ер'ухна* (Пдк). Непродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів виявлено продуктивний тип назв осіб: а) за кривими зв'язками (*ма́тухна, систру́хна*), б) за різними родинними зв'язками (*зову́хна,*

нев'істухна, свикру́хна), в) інші назви (*дру́хна* 'дружка на весіллі', *сме́ртухна*) [1, 223–224].

-учк-а: *Га́л'учка* (ПгЛн), *Га́ндз'учка* (ПгЛн), *Йе́вучка* (Брв, Грз, ПгЛн), *Тéкл'учка* (Брв, Кмр, Нвс, СтЧр). Малопродуктивне творення варіантів імен. Виявлено один апелятив на позначення риби язь – *язю́чка* [1, 225].

-уш-а: *Марфу́ша* (у багатьох н.пп.); в окремих н.пп.: *Кул'інуша* < Кулина (СтПд), *Текл'у́ша* (Дрн, Крп, Трс). Непродуктивний тип. Серед апелятивів виявлено з цим суфіксом теж непродуктивний тип предметних назв: *солоду́ша* 'страва', *бабу́ша* [1, 225].

-ушк-а: *Галі́нушка* (СЛн), *Кате^ирі́нушка* (Брв, Брс, Грз, Крс, Пдк), *Марту́шка* (СтПд), *Теклу́шка* (Брз, Трс), *Тет'а́нушка* (Ярм). Малопродуктивне творення варіантів імен. Серед апелятивів на *-ушк-а* виявлено продуктивний тип предметних назв (*кон'у́шка, корчу́шка, меду́шка*), непродуктивний тип назв осіб, тварин (*вдову́шка, ма́тушка, ба́бушка* 'метелик', *телу́шка*) [1, 226].

-ц'-а (-дз'-а): *Н'ін'ц'а, Федо́риц'а* || *Хвидо́риц'а* || *Хведо́риц'а* (у багатьох н.пп.); в окремих н.пп.: *Варва́риц'а* (Мщн), *В'е́риц'а* (Грм, МВд, Трн), *Галі́ниц'а* (Грд, Нвк), *Йе́виц'а* (Ддв, Злз, Чвн), *Катері́ниц'а* (Длс), *Марі́яниц'а* (Злз), *Ол'а́ниц'а* < Уляна (Грд), *Тамáриц'а* (у багатьох н.пп.), *Вл'а́ндз'а* < Уляна (Лпн), *Йа́риндз'а* (Лпн), *Ма́риндз'а* (Г-Лс, Глз, Лпн, СтПд), *Тамáрдз'а* (Лпн, Чрн). Продуктивне творення варіантів імен. А серед апелятивів виявлено апелятиви із малопродуктивним типом назв осіб та предметних назв (*ку́мця, ма́мця, ра́льця*) [1, 228].

Отже, для творення жіночих варіантів імен та апелятивів використано 20 суфіксів: *-ечк-а, -ин-а, -ис'к-о, -ичк-а, -ишч-е, -к-а, -он'к-а, -ос'-а, -ох-а, -очк-а, -ул'-а, -ун'-а, -ун'к-а, -ус'-а, -ух-а, -ухн-а, -учк-а, -уш-а, -ушк-а, -ц'-а*. Ці словотворчі афікси додані до повної твірної основи; вони творять такі словотвірні типи жіночих варіантів імен: високопродуктивні – 2, продуктивних – 2, малопродуктивних – 4, непродуктивних – 12.

Серед апелятивів ж.р. словотвірних типів значно більше, з них високопродуктивних – 5, продуктивних – 12, малопродуктивних – 10, непродуктивних – 13.

Література

1. Аркушин Г. Іменний словотвір західнополіського говору / Г. Л. Аркушин. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. – 763 с.
2. Ковалик І. Словотвір особових імен в українській мові (здрібніло-пестливі утворення) / Іван Ковалик // Питання українського і слов'янського мовознавства : вибр. пр. – Львів; Івано-Франківськ : ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – Ч. 2. – С. 304–312.

Умовні скорочення назв районів та населених пунктів Волинської обл.:

Квр – Ківерцівський р-н; Мнв – Маневицький р-н; Лбш – Любешівський р-н.

1. Бдж	Будки Мнв	37. Мдн	Майдан Мнв
2. Брв	Боровичі Мнв	38. МОс	Мала Осниця Мнв
3. Брж	Бережниця Мнв	39. Мрв	Муравище Квр
4. Брс	Берестяне Квр	40. Мшн	Мошаниця Квр
5. Бшл	Башлики Квр	41. МЯб	Мала Яблунька Мнв
6. ВОс	Велика Осниця Мнв	42. Нбр	Набруска Мнв
7. ВЯб	Велика Яблунька Мнв	43. НРд	Нова Руда Мнв
8. Гдм	Годомичі Мнв	44. Окн	Оконськ Мнв
9. Глз	Галузія Мнв	45. Омл	Омельне Квр
10. Г-Лс	Гута-Лісівська Мнв	46. Ост	Островки Мнв
11. Грд	Городок Мнв	47. Пдк	Підкормілля Лбш
12. Грдш	Городище Квр	48. Прлц	Прилуцьке Квр
13. Грз	Грузятин Мнв	49. Прх	Проходи Лбш
14. Грм	Гороймівка Мнв	50. Рдк	Рудка Мнв
15. Грн	Гор'янівка Квр	51. Рдн	Рудники Мнв
16. Дбр	Діброва Квр	52. Рзн	Розничі Мнв
17. Двж	Довжиця Мнв	53. Сдл	Седлище Лбш
18. Дмш	Домашів Квр	54. Слн	Сильне Квр
19. Длс	Дольськ Лбш	55. Смк	Семки Мнв
20. Звт	Завітне Квр	56. Срх	Серхів Мнв
21. Згр	Загорівка Мнв	57. Сск	Суськ Квр
22. Зрд	Зарудче Лбш	58. Ств	Ставок Квр
23. Зрч	Заріччя Мнв	59. Стн	Ситниця Мнв
24. Кзл	Козлиничі Мнв	60. Стр	Старосілля Мнв
25. Ккл	Кукли Мнв	61. СтЧр	Старий Чорторійськ Мнв
26. Кмн	Кам'януха Мнв	62. Сфн	Софіянівка Мнв
27. Кмр	Комарове Мнв	63. Тлч	Тельчі Мнв
28. Кпл	Копилля Мнв	64. Угр	Угриничі Лбш
29. Крс	Красноволя Мнв	65. Хлн	Холоневичі Квр
30. Кст	Костюхівка Мнв	66. Хпн	Хопнів Квр
31. Ктв	Котів Квр	67. Хрл	Хорлупи Квр
32. ЛВл	Любешівська Воля Лбш	68. Хрс	Хряськ Мнв
33. Лпн	Липне Квр	69. Цмн	Цімини Мнв
34. Лхв	Лахвичі Лбш	70. Чрв	Череваха Мнв
35. Лшн	Лишнівка Мнв	71. Чрс	Черськ Мнв
36. МВд	Мала Ведвежка Мнв		

Nesterchuk O. Suffix of variants of the proper names and apelyativiv in manners of speaking of Volhynia Polissya

The variants of the proper names of Volhynia Polissya, formed by a suffix, are analysed In the article, and their comparison is carried out from apelyativami.

Keywords: suffix, variants of the proper names, apelyativi.